

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

0 BD

De minister van Veiligheid en Justitie
mr. I.W. Opstelten
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Directie Strategie en Ontwikkeling

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t (070) 361 97 23
f (070) 361 97 15
www.rechtspraak.nl

datum 13 november 2012
van Strategie & Ontwikkeling
contactpersoon
doorkiesnummer
faxnummer
e-mail
ons kenmerk
uw kenmerk
onderwerp Advies Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met het terugdringen van geweld onder invloed van middelen.
bijlage(n) -

Geachte heer Opstelten,

Bij brief van 17 augustus 2012 met opgemeld kenmerk verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de "**Raad**") u te adviseren over het conceptwetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met het terugdringen van geweld onder invloed van middelen (het "**Wetsvoorstel**").

Het Wetsvoorstel heeft tot doel om de aanpak van geweld onder invloed van alcohol of drugs te verbeteren. Het voorziet hiertoe in een wettelijke basis voor de inzet van middelentesten tegen geweldplegers. De resultaten van deze middelentesten kunnen bij de sanctieoplegging worden betrokken.

Gehoord de gerechten, adviseert de Raad als volgt.[1]

Advies

De Raad heeft kennis genomen van het Wetsvoorstel. De Raad heeft inhoudelijke opmerkingen en bezwaren en komt tot de conclusie dat het Wetsvoorstel niet voorziet in een in de praktijk bestaande behoefte en dat (mede in dat licht) de noodzaak voor invoering van de test onvoldoende wordt onderbouwd. De Raad ontraadt daarom de indiening van het Wetsvoorstel.

---

[1] De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

1. Noodzaak van de voorgestelde regeling

De Raad merkt op dat in de Memorie van Toelichting (MvT) geen aandacht wordt besteed aan de bestaande praktijk van de straftoemeting. Daardoor wordt - ten onrechte - de suggestie gewekt dat daarbij op dit moment geen of onvoldoende rekening zou worden gehouden met het gebruik van alcohol en drugs (en dat het Wetsvoorstel in dit opzicht iets zou toevoegen). De Raad adviseert dan ook de MvT op dit punt aan te vullen met een passage waarin de noodzaak, dan wel de toegevoegde waarde van het Wetsvoorstel ten opzichte van de huidige praktijk nader wordt onderbouwd.

De rechter pleegt thans in de straftoemeting al rekening te houden met de rol die het gebruik van alcohol en drugs bij het plegen van het delict heeft gespeeld. Hij doet dat in de mate die passend is gelet op alle omstandigheden van het geval en de persoon van de verdachte. Of middelen zijn gebruikt en of het gebruik daarvan een bijdrage heeft geleverd aan het delict, wordt door de rechter afgeleid uit feiten en omstandigheden die bij de behandeling ter terechtzitting blijken, bijvoorbeeld uit het dossier, uit rapportage of uit verklaringen van verdachte en getuigen. Bij de straftoemeting geldt als criterium of het een en ander aannemelijk is geworden. De bewijsregeling van artikel 338 Sv is hierop niet van toepassing. In de praktijk wordt in het algemeen ter zitting wel duidelijk of sprake is geweest van het gebruik van alcohol of drugs en welke invloed dat heeft gehad op het strafbare feit. De beantwoording van de vraag of middelen zijn gebruikt en zo ja, wat de invloed daarvan is geweest, leidt in de praktijk niet tot nauwelijks tot problemen bij de straftoemeting, niet in de laatste plaats omdat de verdachte daarover vaak zelf de nodige informatie pleegt te verschaffen. Het is zeer de vraag of een vaststelling van de precieze waarden iets zou toevoegen, temeer nu er - overigens terecht - van is afgezien grenswaarden op te nemen (MvT p. 9). De MvT bevat geen antwoord op vraag over de toegevoegde waarde van de middelentest. Alleen in het geval verdachte (het middelengebruik) ontkent en er geen andere feiten en omstandigheden zijn waaruit dat gebruik blijkt, zou de middelentest een additionele waarde kunnen hebben. Dit betreft echter een klein aantal gevallen en daarmee rijst de vraag of het middel in verhouding staat tot het doel, in het bijzonder omdat het gaat om een door zijn vage normering zeer ruim toepasbaar en in de uitvoering ingrijpend middel. Ook ontbreekt in de MvT een antwoord op de vraag of de veronderstelde toegevoegde waarde van (de uitkomst van) de middelentest opweegt tegen de extra inspanningen die de uitvoering en de verwerking van de onderzoeken met zich mee zullen brengen.
Tegen de achtergrond van het feit dat de invloed van alcohol en drugs op het plegen van het delict bij de straftoemeting reeds pleegt te worden meegenomen, wordt in de MvT evenmin onderbouwd op welke wijze de invoering van de middelentest zal leiden tot een (verdere) terugdringing van geweldgebruik onder invloed van alcohol en drugs, zoals met de titel van het Wetsvoorstel wordt gesuggereerd.

De Raad is dan ook van oordeel dat het Wetsvoorstel niet voorziet in een in de praktijk bestaande behoefte en onvoldoende is onderbouwd.

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

3. Aanduiding gevallen

Het criterium voor de gevallen waarin de middelentest mag worden toegepast, is dat het gaat om een *"misdrijf dat gericht is tegen of gevaar veroorzaakt voor de onaantastbaarheid van het lichaam van een of meer personen"*. Dit criterium is weinig concreet en (mede daarom) ruim.[2] Volgens de MvT (p. 7) valt daaronder ook het met een verbale uiting bijdragen aan de dreiging in groepsverband, waarmee kennelijk de openlijke geweldpleging wordt bedoeld. De enkele verbale bedreiging valt kennelijk niet daaronder, terwijl juist bedreigingen nog al eens onder invloed van middelen plegen plaats te vinden en door het slachtoffer en zijn omgeving als behoorlijk ingrijpend worden ervaren. Verder rijst de vraag of het criterium zich ook uitstrekt tot de (verdenking van) medeplichtigheid aan een geweldsdelict. Op grond van artikel 129 Sv wordt onder "misdrijf" bovendien niet alleen medeplichtigheid, maar ook poging en - bij delicten waarop 8 jaar of meer is gesteld – voorbereiding begrepen. De Raad vraagt zich daarom af of de voorgestelde wetstekst voldoende aangeeft in welke gevallen de test mag worden toegepast. Mede met het oog op het bepaalde in artikel 8 van het Europees Verdrag voor de bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) acht de Raad het gewenst die gevallen in de wet en de MvT concreter worden omschreven c.q. afgebakend.

4. Aanduiding gronden

De voorgestelde wetstekst bevat geen nadere omschrijving van gronden waarop tot het onderzoek kan worden overgegaan dan *"het belang van het onderzoek"*. Weliswaar wordt in de MvT (p. 7) een nadere uitleg gegeven, maar die geeft onvoldoende helderheid.

"Het belang van het onderzoek" is een ruime en vage term die nadere toelichting behoeft. Zo spreekt daaruit niet vanzelf dat de proportionaliteit moet worden meegewogen, terwijl dat wel de bedoeling van de opsteller van het Wetsvoorstel lijkt te zijn. De Raad adviseert dan ook in de MvT hierover meer duidelijkheid te verschaffen en daarbij tevens aandacht te besteden aan de huidige praktijk van de straftoemeting en de beoogde wijzigingen ten opzichte van die praktijk. De passages in de toelichting die daar thans aan zijn gewijd, bieden die duidelijkheid niet.

Verder is ook niet zonder meer duidelijk de opmerking dat het onderzoek achterwege zou moeten blijven als het middelengebruik op een andere wijze kan worden vastgesteld. Zoals opgemerkt, blijkt alcohol- of drugsgebruik in de meeste gevallen thans reeds uit andere bronnen. Dat wijst erop dat de opsporingsambtenaar die constateert dat de verdachte riekt naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank, met waggelende gang loopt en met dubbele tong praat, niet aan de test dient te worden onderworpen.
Het Wetsvoorstel zoekt aansluiting bij de regeling in de Wegenverkeerswet 1994. Een belangrijk punt dat buiten beschouwing is gebleven, is de tijdsfactor. De voorgestelde regeling is kennelijk niet alleen van toepassing bij ontdekking op heterdaad, maar ook buiten heterdaad. Toepassing van de middelentest buiten heterdaad lijkt echter niet zinvol. Mede gelet op het ingrijpende karakter van de test acht de Raad

---

[2] Zie bijvoorbeeld tot welke discussie dit criterium in het penitentiaire recht heeft geleid: gerechtshof Arnhem 30 mei 2011, LJN BQ6616.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

daarom een beperking tot de gevallen van ontdekking op heterdaad op haar plaats. Daarnaast zal toepassing van de middelentest belemmerend werken op een versnelde afdoening van een strafzaak, omdat op de uitslag (en de eventuele contra-expertise) gewacht zal moeten worden. Snelrecht binnen enkele dagen lijkt daarom uitgesloten, terwijl de middelentest juist ook bedoeld is voor delicten die zich voor snelrecht lenen.

De Raad acht het in het belang van de voorzienbaarheid en de rechtszekerheid noodzakelijk dat de situatie waarin iemand aan een middelentest kan worden onderworpen, nader in de wet wordt omschreven (vgl. art. 8 EVRM).

5. Verhouding tot grondrechten

Ten onrechte wordt in de MvT geen aandacht besteed aan de bepalingen in de Grondwet, met name die over de grondrechten. Verder schiet de motivering van de verhouding van de test tot artikel 6 EVRM tekort. Daarbij wijst de Raad op de rechtspraak van het EHRM over het nemo tenetur-beginsel. De Raad acht het gewenst dat de MvT op het punt van de grondrechten en de verhouding tot het EVRM wordt aangevuld.

6. Werklastgevolgen

Het Wetsvoorstel heeft werklastgevolgen voor de rechtspraak. Omdat aan de vaststelling dat middelen zijn gebruikt bij het plegen van het delict formele consequenties kunnen kleven, zal de voorgestelde regeling kunnen leiden tot meer schorsingen van het onderzoek ter terechtzitting voor nader onderzoek (bijv. het horen van verbalisanten en reclasseringsrapportage). Dat zal zich in het bijzonder voordoen bij zaken die versneld op zitting worden gebracht, omdat daar geen ruimte zal zijn om voorafgaande aan de terechtzitting dat onderzoek te (laten) doen. Het een en ander leidt tot vertraging in de afdoening en een groter beslag op de beschikbare zittingcapaciteit. Uitgaande van de rapportage van Significant[3], omvat de doelgroep van het Wetsvoorstel ongeveer 35.000 verdachten. Hiervan zal ongeveer 70% door de politie worden overgedragen aan het OM, waarna ongeveer 50% zal worden gedagvaard. Hierdoor ligt het aantal strafzaken met betrekking tot geweld waarbij middelengebruik een rol kan spelen rond de 12.250 voor de rechtspraak in eerste aanleg. Bij deze zaken zal het Wetsvoorstel leiden tot een toename van het aantal aanhoudingen met 10% als gevolg van de hiervoor genoemde toename van het aantal onderzoekswensen. Dit zal in hoger beroep ook voorkomen. Dit leidt gezamenlijk tot een verhoogde behandeltijd per zaak, wat leidt tot extra kosten van **ruim €200.000,- per jaar.**

[3] Impactanalyse Alcoholregistratie bij geweldsmisdrijven, Significant, Barneveld 6 juli 2010.

de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

Totale werklastconsequenties

	Jaarlijks
Effect hogere aantallen	0
Effect wijziging gemiddelde zaakzwaarte	0
Effect behandeltijd per zaak	203 836
Kosten RC	0
Totale effect wetsvoorstel	203 836

Slot
Indien na het uitbrengen van dit advies het Wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het uiteindelijke Wetsvoorstel, stelt de Raad het op prijs als hij geïnformeerd wordt over de indiening van het Wetsvoorstel bij de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wetstekst in het Staatsblad.

Hoogachtend,

Voorzitter